

کۆلیژ: پەرۆردەہی بنەرەتی

زانکۆ: سەلاحە دین – ھەولێر

بابەت: کوردناسیی گشتی اکۆرسی دووہم

پەرتووکی کۆرس- قۆناغی یەکە مابەشی ماتماتیک-ئیواران

ناوی مامۆستا: د.نومید عزیز مستەفا

سالی خویندن: ۲۰۲۲ - ۲۰۲۳

پەرتووکی کۆرس

Course Book

کوردناسی گشتی	کۆرسی دووهم	1. ناوی کۆرس
<p style="text-align: right;">ک-۱- ئامانجەکانی کۆرس:</p> <p>۱- پووونکردنەوی هەموو ئەو بابەتەنە یە کە لە بارەی گەلی کوردەوێ روونکراونەتەو، لێرەدا روونتر دەکرێنەو و قوتابیان و خۆئندکارانیان پێ ئاشنا دەکری.</p> <p>۲- بابەتە کە وەکو بابەتییکی رۆشنییری گشتی دەبی.</p> <p>۳- راستکردنەوی ئەو زانیاریانە، کە ناحەزانی نەتەوێ کورد دژی کوردییان نوسیو و نابابە تییانە لە بەرژەوێندی خۆیان راستییەکانیان شیواندوو .</p> <p>۴- لەپیناوی ناساندنی قوتابی و خۆئندکارانی غەیرە کورد، بە ریشە و رەچەلەکی کورد و سەر بەخۆی زمانی کوردی و داب و نەری و شیوازی بیرکردنەو و شارستانیەتی کورد.</p> <p>۵- ناساندنی قوتابی و خۆئندکاران بە سامانی دەولەمەندی کەلتوور و کەلەپوور و جوگرافیا لایەنە جیا جیاکانی ژبانی نەتەوێ کورد و نەژاد و میژوو و زمان و ئەدەبیاتی کوردی .</p> <p>۶- تیگەیانندی قوتابی و خۆئندکاران لەو حەقیقەتە کە کورد نەتەوێکی خاک دابەشکراوی بی قەوارە و بە درێژایی میژوو توشی فیکردن و راگواستن و گۆڕینی دیمۆگرافیای خاک و ناسنامە نەتەوێی بۆتەو .</p> <p>۷- تیگەیانندی قوتابی و خۆئندکاران ، کە کوردیش خاوەنی زمانیکە لە ئاستی زمانەکانی دیکە دنیادایە لە رووی سروشت و پیکهاتەو ، هەول بە بۆ پیشخستنی زمانە کە لە ریگای بەکارهێنانی زمانی کوردی لە نووسین و داھێنانەکانیدا.</p> <p style="text-align: right;">۲- ئامانجی تاییەتی:</p> <p>بابەتی کوردناسی یەکیکە لەو بابەتەنە کە وەک پێداویستیەکی خۆئندنی کۆلیژ دەخویندریت، بۆ تەواکردنی یەکە پێویست بۆ بە دەست هێنانی پرونامە ی بە کالۆریۆس. لە لایەکی تریشەو هاندان و ئاراستەکردنی قوتابی بە شیوێکی ئەکادیمی، کە هەول بەدات زیاتر و چاکتر ئاگادار بێت، ئەو توێژینەو و لیکۆئینەوانە ی کە وەکو ئەرشیفیک رابردووی نەتەوێمان پیکدەهینن.</p> <p style="text-align: right;">۳- ھۆیەکانی روونکردنەو:</p> <p>بەکارهێنانی تەختە نووسین و (پاوەرپۆینت) بۆ خستنی رووی ناوێشانە سەرەکییەکانی بابەتەکان و نموونەکان و پیناسە و پوختەو دەرئەنجامەکان و وێنە رەش و سپی و رەنگاوەرنگەکان و ئامادەکردنی ھەندێ کتیب و سەرچاوە بە پێی پێویستی بابەتە کە.</p>		

٤- رېگای وانه ووتنه وه (طریق التدریس)

له م وانه یه دا چهن دین شیواز به کارده هینری بؤگه یشتن به ئامانجه کان و گه یاندنی زانیاریه کان به قوتابیان وه کو:

– رېگای ناماده کاری (طریقة المحاضرة):

نهم رېگایه بؤرونکردنه وهی چه مک و پیناسه کانی تاییه ت به م بابه ته پستی پی ده به ستریت و بابه تی دیاریکراو به پی پی پروگرامی ده ستیشانکراو ده دریت به قوتابیان.

– رېگای گفتوگو (طریقة المناقشة):

نهم رېگایه ش بؤگفتوگوکردن له سر بابه ته که وه هیانه وهی نموونه ی زیاتر له لایهن قوتابیان و نالوگوکردنی بیروا له نیوان ماموستاو قوتابی به کاردیت.

– رېگای پرسینه وه (طریقة الاستجواب):

نهم رېگایه به کاردیت بؤ پرسیارکردن له قوتابیان به مه بهستی دنیا بون له وهی تا چند نامانجه کان به دیهاتوه له کاتی وانه ووتنه ودا. بیگومان به کارهینانی هه ریه ک له م رېگایانه ش به پی شیوازی ووتنه وهی وانه که وه سروشتی بابه ته که وه بوونی سه رچاوه وه کاری پیوستی له به رده ستدا بوو ده گوړیت.

5- نهرکه کانی قوتابی

نهرکی قوتابی له م بابه ته دا زورگرنگه که ناماده بوونی به رده و امیان هه بی و تینبیه کان تومار بکن و به شدار بن له وانه که به رېگای گفتوگو خستنه رووی تینبیه کان "هه روه ها خویندنه وهی نهو سه رچاوانه ی که له لیستی سه رچاوه ی کورسبو و که که ناماژ هیان پیکراوه" بؤنه وهی پیشو مخته زانیار بیان هه بی له سه ر بابه ته که. جگه له مانه ده بیت قوتابیان سه رو باسیک سه بارت به وانه که یان نهو بابه تانه ی نزیکن له م وانه یه ناماده بکن، پاشان له ناو پولدا پیشکه شی بکن و گفتوگو بکریت، به گویره ی نهو کاته ی له به رده ست دایه.

6. سیسته می هه لسه نگاندن

هه لسه نگاندن له م بابه ته دا به رېگای نهو نجامدانی کویز و لئپر سینه وه ی روژانه له بابه ته که و نه رکی ماله وه نه نجامدانی تاقیکردنه وه ی وه رزی ده بی که تیکرای تاقیکردنه وه ی وه رزی له سه ر (40نمره) ده بی. واته هه لسه نگاندنی روژانه (10نمره) + مانگانه (30نمره) = (40نمره) کوشش + 60 کوتایی = 100نمره ی وه رزی تاقیکردنه وه ی کوتایی کورس (60نمره) یه. نه نجامی کورس له سه ر (100نمره) یه. به شیوه یه کی گشتی ده توانریت گوړانکاری

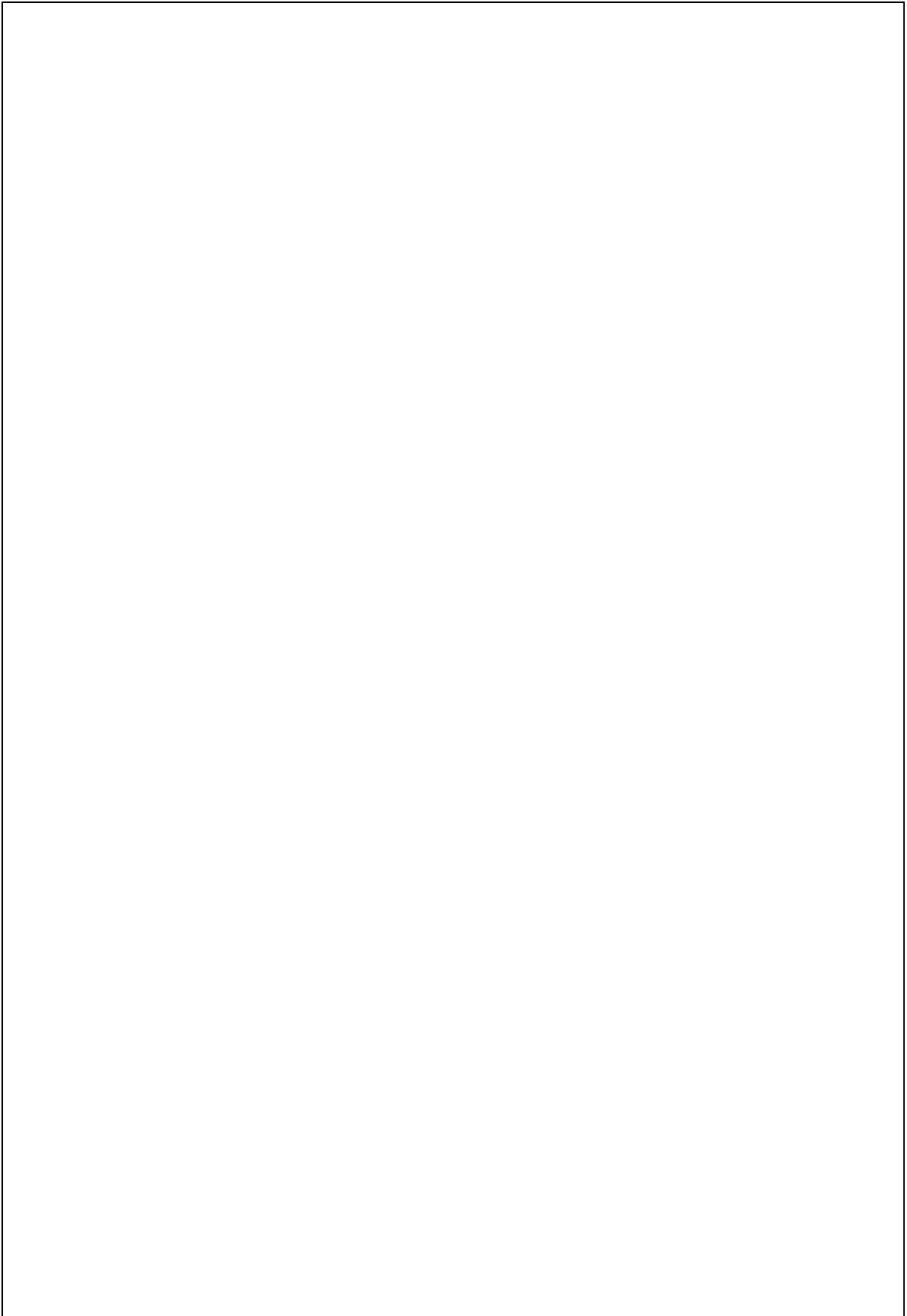
بكریت نه ههركاتیك نه گهرهاتوو پپووست بکات به ناگاداربوونی راگرایه تی و سه روکایه تی به ش و قوتابیان.

7- نه نجامه کانی فیربوون

پهیداکردنی شاره زایی تهواو سه بارهت به میژووی کورد.
- ئاشنا بوون به رووداو و ئهو بابتهانهی ، که په یوهندیان به گهلی کورد ههیه.
- شاره زابوونی تهواوی خویندکار به زمان و ئهدهبی کوردی .
- گه یاندنی زانستی نوی سه بارهت به هه موو بابته تیکی په یوهندیار به (زمان و ئهدهبی کوردی) .

٨- لیستی سەرچاوه

- 1- ئیحسان نووری ئاشا (١٩٩١)، میژووی رهگ و رهچه لهکی کورد، وهرگیڕانی همه کهریم عارف، چاپی یه کهم، چاپخانهی وهزارهتی پهروه رده-ههولیر.
- 2- زبیر بلال اسماعیل (1911) ، میژووی زمانی کوردی ، وهرگیڕانی : یوسف رووف علی، دار الحریة للطباعة -بغداد .
- 3- سهلام ناوخوش و ئیدریس عهبدوللا (2009) ، کوردؤلوجی، چاپی چوارهم، چاپخانهی مناره -ههولیر .
- 1- سهلام ناوخوش (2010)، زمانهوانی ، چاپی یه کهم، چاپخانهی مناره، ههولیر.
- 5- شوکریه رهسول (1919) ، ئهدهبی کوردی و هونه رهکانی ئهدهب، مطابع التعليم العالي .
- 6- عبدالواحد مشیر محمود (2011) کوردؤلوجی ، چاپخانهی پاک -ههولیر.
- 7- عه لائهدین سهجادی (1971)، میژووی ئهدهبی کوردی ، چاپی دووهم.
- 1- عه لائهدین سهجادی (2000)، میژووی پهخشانی کوردی، چاپخانهی وهزارهتی پهروه رده - ههولیر.
- 9- عهزیز گهردی (1917)، پهخشانی کوردی ، چاپخانهی زانکوی سه لاهددی-ههولیر.
- 10- عهبدولسه لام نهجمه دین عهبدوللا (2001) ، شیکردنه وهی دهقی شیعری لهرووی زمانهوانیپه وه ، چاپخانهی حاجی هاشم - ههولیر .
- 11- مستهفا نهریمان (1911) ، رینووسی کوردی له رهگو و ریشه وه، له بلاوکر او هکانی خانهی رؤشنبیری و بلاوکردنه وهی کوردی ، دار الحریة للطباعة - بهغدا
- 12- محمهد مهردوخ (2007) ، میژووی کورد و کوردستان ، وهرگیڕانی. عهبدول کریم محمهد سه عید ، چاپی دووهم، خانهی چاپ و بلاوکردنه وهی چوارچرا- سلیمان.
- 13- مارف خهزندهار (2010)، میژووی ئهدهبی کوردی، بهرگی یه کهم، دهزگای چاپ و بلاوکردنه وهی ئاراس.
- 11- محمد معروف فتاح (2011) ، زمانهوانی، چاپی سییه م، چاپخانهی ئه کادیمیای کوردی، ههولیر.
- 15- وریا عومهر ئهمین (2009) ، ئاسویهکی تری زمانهوانی ، بهرگی یه کهم ، له بلاوکر او هکانی دهزگای چاپ و بلاوکردنه وهی ئاراس - ههولیر.

<p>ناوی مامۆستای وانه‌پێژ</p>	<p>٩-پابته‌كان</p>
<p>د. نۆمید عزیزمستەفا ٣كاتر مێرله‌هه‌فته‌یه‌كدا</p>	<p><u>ره‌شه‌می</u></p> <p>یه‌كه‌م / به‌شی جوگرافیا</p> <p>هه‌فته‌ی چوارهم : - پوونکردنه وه ی کۆرسبووک -ده‌روازه‌یه‌ک بۆ کوردستان</p> <p>١- زاراوه‌ی کوردستان</p> <p>٢- شوین (پینگه‌ی جوگرافی)</p> <p>٣- شوینی ئەستروۆنۆمی</p> <p>٤- سنوور و پووبەر و شیوه تاییه‌تمه‌ندی سروشتی کوردستان</p> <p>١- به‌رزی و نزمی (تۆبۆگرافیا)</p> <p>٢- ئاو و هه‌وا</p> <p>٣- ده‌رامه‌تی ئاوی</p> <p>تاییه‌تمه‌ندی مروی کوردستان</p> <p>١- دابه‌شبوونی دانیشتوان به پێی پیکهاته</p> <p>٢- دابه‌شبوونی دانیشتوان به پێی ژینگه</p> <p>٣- دابه‌شبوونی دانیشتوان به پێی قه‌باره ژیانی ئابووری له کوردستاندا</p>

	<p>١- کشتوکال</p> <p>٢- سامانی ناژهل</p> <p>٣- پیشه‌سازی و کانزاکان ٤- گه‌شتوگوزار</p> <p>٤- <u>نه‌روۆز / میژوو</u></p> <p>هه‌فته‌ی یه‌که‌م : یه‌که‌م: ته‌وه‌ره‌ی میژوو‌ی کورد له‌بابه‌تی کوردناسی</p> <p>أ- ناوی کوردو کوردستان</p> <p>١- کوردناسی چه‌مک و واتاکه‌ی</p> <p>٢- وشه‌ی کورد ریشه‌یی و مانای</p> <p>٣- زاراوه‌ی کوردستان له‌سه‌رچاوه‌کاندا</p> <p>٤- گه‌شتوگوزار</p> <p>ب- میژوو‌ی ریشه‌ی نه‌ژادی کورد</p> <p>١- نه‌ژادی کورد له‌ دیدی پوژه‌لاتناسان.</p> <p>٢- نه‌ژادی کورد له‌ دیدی میژوونوسانی کورد و غه‌یره‌کورد</p> <p>ج- دانیشتوانی کۆنی کوردستان</p> <p>١- هۆزه‌کانی کۆنی کورد</p> <p>٢- میژوو‌ی شارستانیه‌تی کۆنی کورد</p> <p>هه‌فته‌ی دووهم : دووهم: سه‌ره‌تاکانی په‌یوه‌ندی کورد به‌ئاینی ئیسلام</p> <p>□ جابانی کورد</p>
--	--

	<ul style="list-style-type: none">• فهتکردنی کوردستان له سه‌ردهمی خه‌لیفه عومه‌ری کوری خه‌تاب• باررودۆخی کوردستان له سه‌ردهمی خه‌لافه‌تدا <p>- میرنشینه کوردیه‌کان له سه‌ردهمی عه‌باسیدا</p> <p>- چهند لایه‌نیکی شارستانی‌ه‌تی کورد له سه‌ردهمی ئیسلامیدا</p> <p>- ده‌وله‌تی ئه‌یوبی و رۆلی رابه‌رایه‌تی سه‌لاحه‌دینی ئه‌یوبی</p> <p>- رۆلی شارستانی زانایی کورد له میژووی ئیسلامیدا</p> <p>هه‌فته‌ی سییه‌م: سی یه‌م: میژووی نوێ و هاوچه‌رخ‌ی کورد</p> <p>- سه‌ره‌ل‌دان و بوژانه‌وه‌ی میرنشینه کوردیه‌کان</p> <p>- هۆکاره‌کانی رۆخانی میرنشینه کوردیه‌کان</p> <p>- کوردستان له‌ململانی و لاتانی هه‌ریمیدا</p> <p>- هه‌ندی لایه‌نی پرشنگداری شارستانی‌ه‌تی میرنشینه‌کان</p> <p>- بزاق و شۆرشه کوردیه‌کان له سه‌دی نوزده و بیستدا</p> <p>هه‌فته‌ی چواره‌م:</p> <p>- کورد و بزاقی ریکخراوه‌یی له نیوه‌ی یه‌که‌می سه‌ده‌ی بیستدا کورد</p> <p>له کۆنگره و په‌یماننامه نیوده‌وله‌تیه‌کاندا</p> <p>- کۆماری کوردستان له مه‌هاباد جینۆساید</p> <p>- گولان:</p> <p>- سییه‌م / زمان</p>
--	--

	<p>ههفته یه کهم : ۱- زمان و گرنگی زمان و جورهکانی زمان</p> <p>(پیناسهی زمان له پوانگهی زمانهوانی دهروونی و کومه لایهتی و گرنگی زمان و و جورهکانی زمان) نوسراو، جهستهیه (۲- تاییهتییهکانی زمان)</p> <p>(زمان پهفتاره - زمان دهنگه - زمان سیستهمه- زمان تاییهته بهمرۆف زمان هیمايه - زمان داهیتانه)</p> <p>۴- خیزانه زمانیهکان</p> <p>(هیندۆ ئه وروپی - سامی و حامی - تۆرانی)، هاوبهشی زمانی کوردی و هیندۆ ئه وروپی.</p> <p>ههفته ی دووهم :</p> <p>۵- میژووی زمانی کوردی و قۆناغهکانی</p> <p>(قۆناغی کۆن - قۆناغی ناوهند - قۆناغی شیوهزار - قۆناغی نوێ)</p> <p>۶- زارهکانی زمانی کوردی و شوینی جوگرافی</p> <p>(زار - تاییهتمهندی زار - جورهکانی زار - زارهکانی زمانی کوردی)</p> <p>۷- زمانی ستاندهرد و هۆکارهکانی دروستبوونی</p> <p>(زمانی ستاندهرد، شیوهی دروستبوونی) ئایینی - سیاسی - ئهدهبی بهرز، هۆکاری نهبوونی ستاندهرد له زمانی کوردیدا.</p> <p>ههفته ی سیههم :</p> <p>۸- رینووسی زمانی کوردی و گرفتهکانی</p> <p>پیتهکانی زمانی کوردی - گهشهی نوسین - نوسینی نمونهیی - جورهکانی ئهلفوبی - گرفتهکانی رینووسی کوردی)</p>
--	--

	<p>٩- پلانی زمان و سیاسهتی زمانی</p> <p>(زمانی دایک و پاریزگاریکردن لئی -گرنگی نهته وایهتی زمانی دایک، رۆلی نه رینی زمانی بیانی له سه ر زمانی دایک - پلانی زمان - زمان و ئاسایشی نهته وهیی)</p> <p>ههفتهی چوارهم :</p> <p>١١- مملانیی زمانی بیگانه له گه ل زمانی کوردی</p> <p>(چه مکی مملانی، قوناغه کانی مملانی، کارتیکه ره کانی سه ر مملانی)</p> <p>- گه شه و گۆرانی زمانی</p> <p>- (چه مکی گۆران - بنه ماکانی گۆران - هۆکاره کانی گۆرانی زمانئاسته کانی گۆرانی زمان) - ١٢- زمان و کهلتوور</p> <p>- رهنگدانه وهی کهلتووری کوردی له زماندا : ریزگرتن - پیکه وه ژیان ته بایی</p> <p>- مروؤف دۆستی ...هتد.</p> <p>- <u>جۆزهدان</u></p> <p>چوارهم / به شی ئه ده ب</p> <p>ههفتهی یه که م : یه که م - میژووی ئه ده بی کوردی</p> <p>دووهم - پۆژنامه گه ری کوردی أ - ئه ده بی فۆلکلۆر</p> <p>(- پیناسه ی فۆلکلۆر - گرنگی و به های فۆلکلۆری کوردی و رۆلی له بونیادی شارستانی کورددا- به شه کانی فۆلکلۆر)ئه فسانه -داستان - هه قایهت - په ندی پیشینان - مه ته ل- گۆرانی و هۆنراوه، ...هتد)هینانه وهی نمونه بۆ</p>
--	--

	<p>هه‌ریه‌کیکیان.</p> <p>ب- ئه‌ده‌بی نوسراو (شیر - په‌خشان)</p> <p>۱- شیر کوردی (قوناغه‌کانی شیر کوردی)</p> <p>یه‌که‌م / شیر کلاسیکی کوردی (شیر کلاسیکی کوردی له پووی پوخسار و ناوه‌رۆکه‌وه (هه‌فته‌ی دووهم : قوتابخانه‌کانی شیر کلاسیکی کوردی</p> <p>- ئه‌ده‌بیاتی لوری : کورته‌یه‌کی میژووی ده‌باره‌ی باباتا‌هیری هه‌مه‌دانی و نمونه‌ی شیر</p> <p>- ئه‌ده‌بیاتی کرمانجی سه‌روو : کورته‌یه‌ک ده‌باره‌ی ئه‌ده‌بیاتی کرمانجی سه‌روو، نمونه‌ی شیر مه‌لای جزیری</p> <p>ئه‌ده‌بیاتی کرمانجی خواروو، قوتابخانه‌که‌ی سی کوچکه‌ی بابان و نمونه‌ی شیر نالی</p> <p>دووم / شیر نویی</p> <p>کوردی - شیر</p> <p>رۆمانتسیزمی کوردی</p> <p>- میژووی سه‌ره‌له‌دانی شیر نوی و هۆکاره‌کانی نوییونه‌وه</p> <p>- تایبه‌تمه‌ندیتی شیر رۆمانسیزمی کوردی و جیاوازی له‌گه‌ل رۆمانسیزمی ئه‌وروپی</p> <p>- چه‌ند نمونه‌یه‌کی شعر (گۆران) وه‌ک نمونه</p> <p>- هه‌فته‌ی سێهه‌م :</p>
--	--

	<p>سێیه م / شیعی هه‌وچه‌رخێ کوردی (له بزوتنه‌وه‌ی پوانگه‌وه تا دوا‌ی راپه‌رین) له پوو‌ی روخسار و ناوه‌رۆک و تاییه‌تمه‌ندییه‌وه.</p> <p>په‌خشانی کوردی</p> <p>– میژوو‌ی سه‌ره‌ه‌ل‌دانی په‌خشانی کوردی و هینانه‌وه‌ی نمونه له نیو (ده‌قه کۆنه‌کان به نمونه‌ی سه‌ره‌نجام و میسحه‌فا ره‌ش و جیلوه، ئاقییه نامه، مه‌لودنامه، مه‌لامه‌حموودی بایه‌زیدی، ئه‌حمه‌دی خانی ...هتد) .</p> <p>هونه‌ره‌کانی په‌خشانی کوردی : (هه‌قایه‌ت – په‌ندی پیشینان – قسه‌ی نه‌سته‌ق – مه‌ته‌ل – وتار – خوتبه – سه‌رگوزشته – نامه – راگوزاری – چیرۆک – رۆمان – دراما) زۆر به چری باسی هه‌ریه‌که‌یان بکریت و نمونه‌یان بۆ به‌یئریتته‌وه (. یان ده‌توانی‌ت ته‌نیا جه‌خت له‌سه‌ر ئه‌م سێ هونه‌ره‌ی خواره‌وه بکاته‌وه :</p> <p>- چیرۆکی کوردی</p> <p>- درامای کوردی</p> <p>- رۆمانی کوردی</p> <p>- هه‌فته‌ی چواره‌م</p> <p>تییینی :) مامۆستای بابته دوا‌ی دیاریکردنی هونه‌ره‌کانی په‌خشان، باشته‌ر وایه جه‌خت له‌سه‌ر ئه‌و سێ هونه‌ره‌ی سه‌ره‌وه بکاته‌وه، بۆ نمونه له بابته‌ی چیرۆکی کوردیدا باسی ئه‌مانه بکات :</p> <p>- میژوو‌ی سه‌ره‌ه‌ل‌دانی چیرۆکی کوردی</p> <p>- تاییه‌تمه‌ندی‌تی چیرۆکی کوردی</p> <p>- شیوازی چیرۆکی کوردی به پێی قو‌ناغه‌کانی چیرۆکی کوردی له رۆمانیشدا به هه‌مان شیوه :</p>
--	---

	<p>- میژووی سهره‌لانی رۆمانی کوردی</p> <p>- قوناغه‌کانی رۆمانی کوردی له درامادا :</p> <p>- هونه‌ره‌کانی درامای کوردی (شانۆ - ته‌له‌فزیۆن - سینهما - رادیۆ).</p> <p>- میژووی سهره‌لانی شانۆی کوردی، وه‌ک ده‌قی نوسراو - نه‌ک نمایش و هونه‌ری نواندن</p> <p>- تاییه‌تمه‌ندی‌تی شانۆی کوردی جه‌ختکردنه‌وه له سهر ناوه‌روکی.</p>
--	---

١٠- بابیه‌تی پراکتیک نه‌گهره‌بیت

١١. تاقیکردنه‌وه‌کان

١. **دارشتن:** له‌مجۆره تاقیکردنه‌وه‌یه‌پر سیاره‌کان زۆربه‌یه‌به‌وشه‌یه‌وه‌ک
روون بکه‌وه‌چۆن...؟ هۆکاره‌کان چی بوون...؟ بۆچی...؟ چۆن...؟ ده‌ستپیده‌کات. له‌گه‌ڵ وه‌لامی
نموونه‌یی یان نمونه‌ ده‌بیت ده‌سته‌به‌ر بکریت .

٢. راست و چه‌وت:

له‌مجۆره تاقیکردنه‌وه‌یه‌رسته‌یه‌کی کورت ده‌ر باره‌ی بابیه‌تی ده‌سته‌به‌ر ده‌کریت و پاشان قوتابی به‌ر است
یان چه‌وت داده‌نیت. نمونه‌ ده‌بیت ده‌سته‌به‌ر بکریت.

٣. **بژارده‌ی زۆر:** له‌مجۆره تاقیکردنه‌وه‌یه‌ژماره‌یه‌که ده‌سته‌به‌ر ده‌کریت له‌ژیررسته‌یه‌ک
و پاشان قوتابی ده‌سته‌به‌ر ده‌کریت. نمونه‌ ده‌بیت ده‌سته‌به‌ر بکریت.

٤- به‌شیوه‌یه‌کی گشتی پر سیاره‌کان بابیه‌تی ده‌بیت و هه‌موو به‌شه‌کانی پرۆگرامه‌که له‌خۆ
ده‌گریت.